

Alicja Kasperowicz-Stępień

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

PROBLEM WYDATKÓW SZTYWNYCH W POLSKIM BUDŻECIE

Streszczenie: Strukturę wydatków publicznych w Polsce charakteryzuje stosunkowo wysoki udział wydatków sztywnych. Duża ich część jest powiązana z transferami socjalnymi i kosztami zatrudnienia w sektorze publicznym. Tak więc za sprawą wydatków sztywnych polski budżet, z roku na rok, staje się coraz mniej prorozwojowy. Niniejszy artykuł prezentuje konieczność podjęcia radykalnych reform w sektorze finansów publicznych w celu ograniczenia poziomu wydatków sztywnych.

Słowa kluczowe: budżet państwa, wydatki publiczne, wydatki sztywne.

1. Wstęp

Wyrazem aktywności władz publicznych są nakładane na społeczeństwo ciężary podatkowe oraz ponoszone przez władze publiczne wydatki. Ekonomiczny sens wydatków publicznych polega na tym, że w ich wyniku następuje alokacja dóbr, czyli wykorzystanie części PKB na cele związane z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb społecznych oraz cele wyznaczone w polityce społecznej i gospodarczej państwa [Owsiak 2005, s. 19-32]. Tak więc wydatkowanie środków publicznych jest ściśle powiązane z realizacją zarówno funkcji, jak i celów oraz zadań władz publicznych.

Należy zauważyć, że wydatki publiczne stają się szczególnie silnym instrumentem polityki społeczno-gospodarczej w zintegrowanej Unii Europejskiej (UE). Wspólna waluta zawęży instrumentarium polityki monetarnej i fiskalnej, obejmujące stopy procentowe, kursy walutowe, podatki, wydatki, deficyt budżetowy oraz dług publiczny. Należy zauważyć, że podatki podlegają harmonizacji, deficyt budżetowy i dług publiczny podlegają ograniczeniom traktatu z Maastricht. Tak więc zasadniczą rolę zaczynają odgrywać wydatki publiczne [Lubińska (red.) 2007, s. 17].

Rosnąca rola wydatków publicznych w gospodarce powoduje, że coraz większego znaczenia nabierają zarówno skala, jak i właściwa struktura wydatków publicznych. Strukturę wydatków publicznych w Polsce charakteryzuje stosunkowo wysoki udział wydatków sztywnych. Duża ich część jest powiązana z transferami socjalnymi i kosztami zatrudnienia w sektorze publicznym. Tak więc za sprawą wydatków sztywnych polski budżet, z roku na rok, staje się coraz mniej prorozwojowy.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie istoty i znaczenia oraz udziału wydatków sztywnych w strukturze wydatków całkowitych państwa. Do osiągnięcia celu wykorzystano następujące metody badawcze:

- analizę literatury przedmiotu,
- analizę aktów normatywnych,
- analizę danych statystycznych.

2. Istota i rodzaje wydatków sztywnych

Wydatki sztywne jest to ta część wydatków budżetu państwa, która wynika ze zobowiązań państwa przyjętych stosownymi ustawami parlamentarnymi. Należy zauważyć, że w Polsce wydatki sztywne stały się czynnikiem determinującym poziom wydatków budżetu centralnego. Zdecydowanie największy udział w tej grupie wydatków mają dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego (JST). Ponadto znaczącą pozycję stanowią wydatki związane z obsługą długu publicznego oraz dotacje do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) [Niedzielski, b.d.].

W dokumentach budżetowych wyróżnia się również kategorie **wydatków quasi-sztywnych**, dla których zakres i wielkość świadczeń jest również określona ustawowo, ale łączna ich kwota zależy od liczby świadczeniobiorców. Na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu państwa można wyróżnić 13 podstawowych rodzajów wydatków sztywnych [Markiewicz, Siwińska 2003, s. 9-56; *Sprawozdanie z wykonania budżetu...* 2009].

1. Subwencja ogólna dla jednostek JST. Stanowi ona największy udział wśród wydatków prawnie zdeterminowanych (wydatków sztywnych) budżetu państwa. Subwencja ogólna jest jednym z trzech konstytucyjnie zagwarantowanych rodzajów dochodów JST, oprócz dotacji celowych i dochodów własnych. Podstawę prawną gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego, która reguluje również wysokość i zasady przekazywania subwencji, stanowią: Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych* oraz Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. *o dochodach jednostek samorządu terytorialnego*.

2. Dotacja dla funduszu ubezpieczeń społecznych. FUS został utworzony Ustawą z dnia 25 listopada 1986 r. *o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych*. Natomiast od 1999 r. działa na mocy Ustawy z dnia 13 października 1998 r. *o systemie ubezpieczeń społecznych*. FUS wypłaca świadczenia z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego oraz środki na prewencję rentową. Wypłata świadczeń z ubezpieczeń społecznych jest gwarantowana przez państwo.

3. Dotacja dla Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. KRUS została utworzona Ustawą z 20 grudnia 1990 r. *o ubezpieczeniu społecznym rolników* i obsługuje zadania związane z ubezpieczeniem emerytalno-rentowym, wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim rolników.

4. Świadczenia emerytalno-rentowe żołnierzy i funkcjonariuszy oraz uposażenia sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku. Świadczenia te zagwarantowane są przez: Ustawę o z dnia 10 grudnia 1993 r. *o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin*, Ustawę z dnia 18 lutego 1994 r. *o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin*, Ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dla żołnierzy i funkcjonariuszy, którzy wstąpili do służby przed 1 stycznia 1999 r.* Dotacja ta przeznaczona jest także na świadczenia dla sędziów i prokuratorów, na mocy Ustawy z 28 sierpnia 1997 r. zmieniającej ustawę *Prawo o ustroju sądów powszechnych*. Ze względu na to, że wymienione grupy nie płacą składki emerytalnej, dotacja ma cechy świadczenia socjalnego.

5. Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze. Są one częścią wydatków budżetu państwa w dziale *opieka społeczna*. Kwota przeznaczona na zasiłki jest rozdysponowana na następujące cele:

a) dotacje na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej zleconych gminom z przeznaczeniem na wypłatę zasiłków przez ośrodki pomocy społecznej dla osób nieobjętych obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym,

b) dotacje na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej wykonywane przez powiaty z przeznaczeniem na wypłatę zasiłków dla tzw. służb mundurowych podlegających finansowaniu z budżetów wojewodów,

c) świadczenia na rzecz osób fizycznych z przeznaczeniem na wypłatę zasiłków dla osób objętych obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym oraz dla osób pobierających emerytury i renty,

d) dotacje podmiotowe dla pozostałych jednostek sektora finansów publicznych z przeznaczeniem na wydatki związane z kosztami obsługi zasiłków w ZUS oraz KRUS.

Zasady wypłacania zasiłków reguluje Ustawa z dnia 1 grudnia 1994 r. *o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych*.

6. Finansowanie dróg. Minimalną wysokość kwoty, którą należy przeznaczyć na finansowanie dróg, reguluje Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. *o finansowaniu dróg publicznych*.

7. Dotacja dla Funduszu Pracy. Fundusz Pracy (FP) powołano ustawą z dnia 29 grudnia 1989 r. *o zatrudnieniu i bezrobociu*. Celem jego działań jest wypłata zasiłków dla bezrobotnych oraz finansowanie zadań związanych z przeciwdziałaniem bezrobociu i rozwojem rynku pracy.

8. Wydatki sądów powszechnych. Należy zauważyć że w 2003 r. utworzona została nowa część klasyfikacji budżetowej – sądy powszechne. Zgodnie z art. 178 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych*, minister finansów włącza projekt budżetu sądów powszechnych do projektu budżetu państwa.

9. Wydatki urzędów naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa. Do tej kategorii zaliczane są wydatki Kancelarii Pre-

zydenta RP, Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Konstytucyjnego, NIK, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Krajowego Biura Wyborczego, Państwowej Inspekcji Pracy, Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz Rzecznika Praw Dziecka.

10. Składki na ubezpieczenie społeczne za osoby przebywające na urloпах wychowawczych i macierzyńskich oraz za osoby niepełnosprawne. Z budżetu finansowane są składki na ubezpieczenia społeczne wybranych grup. Składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób przebywających na urloпах wychowawczych, pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego, finansuje w całości budżet państwa za pośrednictwem ZUS.

11. Składki na ubezpieczenie zdrowotne finansowane z budżetu państwa (Ustawa z dnia 26 marca 1997 r. *o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym*) oraz ustawa z dnia 23 stycznia 2003 r. *o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia* przedstawiają listę osób, których składki finansowane są z budżetu państwa.

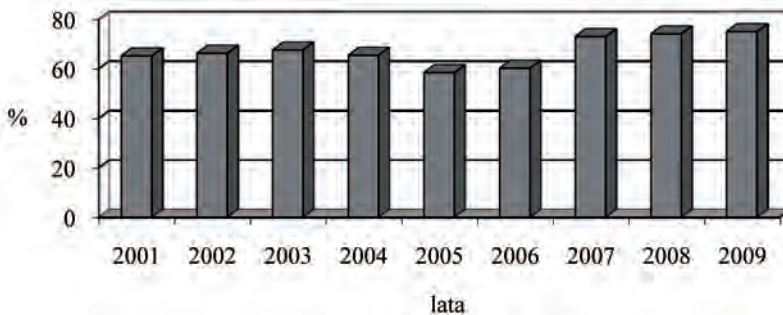
12. Wpłaty do budżetu UE. Począwszy od 2004 r. w ustawie budżetowej pojawia się pozycja środki własne Unii Europejskiej, w której ujęto płatności składki członkowskiej Polski w Unii. Wysokość tej składki jest zależna od wzrostu PKB Polski.

13. Koszty obsługi długu publicznego. Są to wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa, które zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych* obejmują w szczególności wydatki budżetu państwa z tytułu oprocentowania i dyskonta od skarbowych papierów wartościowych, oprocentowania zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz wypłat związanych z udzielonymi przez Skarb Państwa poręczeniami i gwarancjami, a także koszty związane z emisją skarbowych papierów wartościowych.

3. Wydatki sztywne w Polsce

Udział wydatków sztywnych w wydatkach ogółem budżetu państwa nigdy jeszcze w Polsce nie był tak wysoki jak w dobie obecnej. W 1998 r. oscylował on w pobliżu zaledwie 47%. Jednak już w latach 2001-2002, z powodu m.in. wyraźnego osłabienia w Polsce tempa wzrostu PKB oraz spadku stopy zatrudnienia, doszło do jego znaczącego wzrostu. Zła koniunktura w gospodarce spowodowała wzrost wydatków państwa na zasiłki socjalne, wcześniejsze emerytury, fundusz pracy oraz aktywizację bezrobotnych. Tym samym w 2002 r. wydatki sztywne w budżecie państwa stanowiły już 66,3%. Następnie reformy podjęte przez kolejne ekipy rządzące, m.in. w obszarze ubezpieczeń społecznych, służby zdrowia czy też rolnictwa (w tym dopłaty dla rolników), pochłonęły ogromną pulę wydatków budżetowych i doprowadziły do tego, że 2009 r. wydatki te stanowiły już 75% (zob. rys. 1). Nie bez znaczenia dla wzrostu wydatków było również obniżenie stopy procentowej składek na ubez-

pieczenia rentowe od lipca 2007 r. z 13 do 10% podstawy wymiaru, a od stycznia 2008 r. do 6%. Wydatki sztywne rosną również za sprawą obciążeń, jakie ponosi państwo z tytułu obsługi długu publicznego oraz świadczeń socjalnych – w tym rent i emerytur. Co więcej, ze względu na postępujące procesy demograficzne – związane przede wszystkim z szybszym starzeniem się społeczeństwa i odchodzeniem coraz większej liczby osób na renty i emerytury – powodują, że obciążenia z tego tytułu będą nadal rosły. Dodatkowo dochodzi kwestia związana z finansowaniem inwestycji związanych z organizacją Euro 2012 [Niedzielski, b.d.].

Rys. 1. Procentowy udział wydatków sztywnych w wydatkach ogółem budżetu państwa w latach 2001-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Niedzielski b.d.] oraz sprawozdań z wykonania Budżetu Państwa za lata 2001-2009.

Należy zaznaczyć, że największą pozycję po stronie wydatków sztywnych stanowią subwencje dla jednostek samorządu terytorialnego. Dzielą się na subwencje przeznaczone dla gmin, powiatów i województw. Podział środków w ramach tych subwencji jest stosunkowo skomplikowany i dokonywany przy zastosowaniu algorytmów matematycznych uwzględniających m.in. liczbę mieszkańców i dochody podatkowe jednostek samorządu. W efekcie są to czynniki dodatkowo wpływające na tzw. usztywnienie wydatków. Ponadto poważny problem stanowią również zapisy konstytucji, które mówią o zapewnieniu jednostkom samorządowym udziału w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań. W rezultacie ta część dotacji, która przekazywana jest samorządom na realizację podstawowych zadań własnych, może być uznana również za tzw. wydatek quasi-sztywny [Wołowicz 2010].

Kolejną istotną pozycję stanowią dotacje dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. FUS wypłaca świadczenia z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego. Dotacje te systematycznie rosną, co wynika m.in. z przekazywania od 1999 r. części składek do OFE. Ponadto na wzrost dotacji wpływają przeszacowania dochodów, niedoszacowania wydatków i niska ściągальność przychodów własnych. Na wzrost dotacji wpłynęły też regulacje prawne przyjęte przy

wprowadzaniu reformy emerytalnej, polegające na obligatoryjnym ograniczeniu rocznej podstawy wymiaru składek do wysokości 30-krotności prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej [Wołowicz 2010].

Pozycją znacznie wpływającą na wzrost wydatków sztywnych są też wydatki związane z obsługą długu publicznego. Przy tym wraz ze wzrostem wydatków na obsługę długu publicznego rośnie w całkowitej kwocie tych wydatków udział wydatków związanych ze spłatą odsetek od otrzymanych pożyczek i kredytów zagranicznych oraz obligacji wyemitowanych za granicą [Wołowicz 2010].

Ostatnią istotną pozycję stanowią dotacje dla KRUS. Struktura kasy jest rozbudowana, a w jej ramach działa aż sześć różnego rodzaju funduszy, co nie sprzyja przejrzystości systemu. Środki pochodzą ze składek ubezpieczonych i opłacane są za każdego w równej wysokości ustalonej raz na kwartał przez Radę Ubezpieczenia Społecznego Rolników [Wołowicz 2010].

Jak wynika z powyższych rozważań, transfery, określone ramami prawnymi, wymagają zaangażowania dominującej części wydatków w polskim systemie finansów publicznych. W związku z tym jedynie ograniczoną ich część rząd może przeznaczyć na inwestycje infrastrukturalne, badania i rozwój, aktywną politykę rynku pracy oraz poprawę jakości służb publicznych. Tak więc za sprawą wciąż rosnących w budżecie centralnym tzw. wydatków sztywnych, polski budżet z roku na rok staje się coraz mniej prorozwojowy. Trudność tej sytuacji dodatkowo polega na tym, że nic nie wskazuje na to, aby ich poziom w latach kolejnych miał ulec istotnemu obniżeniu, a wręcz przeciwnie, mogą nadal wykazywać tendencję wzrostową. Wydatki sztywne są często podwyższane pomimo słabych wyników gospodarczych i złej sytuacji budżetu, gdyż są one indeksowane, czyli automatycznie zwiększane. Indeksowanie niektórych wydatków wiąże się z tym, że muszą one zostać podniesione o wielkość inflacji i część realnego wzrostu płac. Stąd też deficyt budżetowy oraz dług publiczny mogą okazać się na tyle wysokie, że zacieśnienia polityki fiskalnej – czyli drastyczne zmniejszenie wydatków z publicznej kasy i podwyższenie podatków – stanie się koniecznością. Skutki tego typu działań mogą okazać się dotkliwe dla całego społeczeństwa, szczególnie w momencie, gdy dojdzie do równoczesnego zacieśnienia polityki fiskalnej państwa i spadku koniunktury gospodarczej. Wobec takiego stanu rzeczy oczywiste wydaje się, że aby w sposób trwały i skuteczny rozwiązać problemy finansów publicznych, należy w pierwszej kolejności zreformować wydatki sztywne. Jak dotychczas jedyną reformą ograniczającą wielkość wydatków sztywnych budżetu państwa była przyjęta pod koniec 2008 r. reforma systemu emerytur pomostowych.

Problem wydatków sztywnych dotyczy nie tylko Polski, ale i innych krajów UE. Niektóre z nich rozpoczęły reformy w sektorze finansów publicznych, mające na celu ograniczenie wielkości wydatków sztywnych w budżecie państwa. Przykłady reform wydatków publicznych w poszczególnych krajach UE prezentuje tab. 1.

Wykorzystując doświadczenie państw UE, Polska powinna w najbliższym czasie przeprowadzić reformy wydatków publicznych. Podobnie jak w wymienionych

Tabela 1. Reformy wydatków publicznych w krajach UE

Redukcja płac w sektorze publicznym:	Irlandia – 7-procentowa redukcja płac w całym sektorze publicznym oraz 15-procentowa redukcja płac pracowników na najwyższych szczeblach sektora publicznego. Hiszpania – obniżka płac pracowników służby publicznej o 5% w 2010 r. i zamrożenie w 2011 r. oraz obniżenie płac ministrów i wyższych urzędników państwowych o 15%. Węgry – 15-procentowa redukcja płac w sektorze publicznym oraz likwidacja bonusów i trzynastek. Łotwa – redukcja pensji o 15% w sektorze publicznym. Litwa – zamrożenie płac w sektorze publicznym na 2 lata. Czechy – 4-procentowa obniżka płac w administracji publicznej.
Świadczenia rodzinne	Hiszpania – zniesienie 2500 euro becikowego od 2011 r.
Świadczenia emerytalne	Wielka Brytania – zmniejszenie indeksacji emerytur – od 2011 waloryzacja tylko o wskaźnik inflacji. Hiszpania – zawieszenie indeksacji emerytur. Węgry – zamrożenie emerytur w sektorze publicznym. Czechy – brak indeksacji emerytur w 2010 r. Łotwa – obniżka emerytur o 10%, obniżka emerytur dla osób pracujących o 70%. Litwa – cięcie emerytur w sektorze publicznym o 11%.
Wiek emerytalny	Węgry – podwyższenie wieku emerytalnego do 65 lat. Holandia – podwyższenie wieku emerytalnego z 65 do 67 lat. Litwa – stopniowe podnoszenie wieku emerytalnego do 65. roku życia. Grecja – w latach 2010-2013 wiek emerytalny kobiet wzrośnie z 60 do 65 lat. Słowacja – od 2014 wiek emerytalny kobiet będzie wzrastał z 55 do 62 lat (o 9 miesięcy rocznie)
Dotacje dla przedsiębiorstw	Czechy – cięcia o ok. 1 mld euro subsydiów dla przedsiębiorstw.
Samorząd terytorialny	Hiszpania – oszczędności samorządów lokalnych w wysokości 1,2 mld euro.

Źródło: [Rzońca i in. 2010; *Stability and convergence...* 2010].

państwach konieczne będzie podniesienie w Polsce wieku emerytalnego. Według prognoz Europejskiego Urzędu Statystycznego w 2060 r. polskie społeczeństwo będzie drugim najstarszym w całej Unii Europejskiej – przewyższać Polskę będzie tylko Słowacja [<http://www.money.pl/emerytury/raporty/artukul/musimy;wydluzyc;wiek;emerytalny;bedzie;fala;strajkow,164,0,592548.html>]. Powodem tej sytuacji jest rosnąca średnia życia i mniejsza liczba urodzeń. Alternatywą dla niepopularnej decyzji związanej z wydłużaniem wieku emerytalnego może być podniesienie składek emerytalnych. Jednakże ze względu na obecnie istniejący wysoki poziom składek, taka decyzja z pewnością będzie stanowić barierę dla zwiększania poziomu zatrudnienia.

Ponadto wydaje się, że konieczne będą: wprowadzenie ograniczeń w zakresie wydatków na wynagrodzenia finansowanych z budżetu państwa, likwidacja ulg w podatku dochodowym od osób fizycznych (w szczególności ulgi internetowej, ulgi z tytułu wychowywania dzieci), zastosowanie radykalnych ograniczeń w zakresie dotacji do podmiotów gospodarczych.

Należy zauważyć, że reforma wydatków sztywnych jest niewątpliwie decyzją polityczną, trudną, niepopularną i bolesną dla wielu grup społecznych. Wymaga zmiany wielu ustaw naruszających interesy dotychczasowych beneficjentów systemu.

4. Zakończenie

Obecna struktura wydatków budżetowych implikuje ograniczoną swobodę rządu w kształtowaniu wielkości deficytu budżetu państwa. Zdecydowaną i ciągle wzrastającą większość wydatków budżetowych stanowią wydatki zdeterminowane. Systematyczny wzrost wydatków sztywnych prowadzi do wypychania pozostałych wydatków finansowanych z budżetu państwa i ogranicza pole manewru polityki fiskalnej. Wobec takiego stanu rzeczy oczywiste wydaje się, że aby w sposób trwały i skuteczny rozwiązać problemy finansów publicznych, należy przede wszystkim rozpocząć reformę wydatków sztywnych. Wśród najczęściej proponowanych zmian w strukturze wydatków publicznych należy wymienić [Glapiak 2010]:

- 1) zmianę indeksacji rent i emerytur oraz zasad podwyżek w sektorze budżetowym,
- 2) przegląd wszystkich świadczeń finansowanych przez państwo,
- 3) zmniejszenie dotacji do FUS i KRUS,
- 4) zmianę obowiązujących w Polsce ustaw w celu ograniczenia finansowania nierozwojowych wydatków,
- 5) zmianę zadań samorządów, w celu zmniejszenia subwencji płynących z budżetu centralnego do samorządowych kas,
- 6) kontynuację procesu decentralizacji finansów publicznych.

Przy obecnym poziomie i strukturze wydatków budżetowych nie jest możliwe zabezpieczenie w dostatecznym stopniu wydatków prorozwojowych. Dlatego też niezbędna jest reforma wydatków publicznych umożliwiająca finansowanie w taki sposób, aby nie wzrastał deficyt i możliwe było wypełnienie fiskalnych wymogów traktatu z Maastricht.

Należy zauważyć, że odroczenie w czasie bądź brak reformy wydatków publicznych destabilizująco wpłynie na system finansów publicznych i spowoduje szybkie narastanie długu publicznego, kosztów jego obsługi oraz przekroczenie tzw. progów ostrożnościowych zapisanych w ustawie o finansach publicznych. W wyniku zaistniałej sytuacji niezbędne będzie podjęcie radykalnych decyzji o wzroście podatków oraz cięciach po stronie wydatków. Z kolei brak stabilności w finansach publicznych może przyczynić się do wzrostu stóp procentowych, spadku zaufania inwestorów do zdolności płatniczych Polski oraz stopniowego wycofania się inwestorów z polskiego rynku finansowego.

Literatura

- Glapiak E., *Finanse muszą być elastyczne*, „Rzeczpospolita” 2010, 29 stycznia.
<http://www.money.pl/emerytury/raporty/arttykul/musimy;wydluzyc;wiek;emerytalny;bedzie;fala;strajkow,164,0,592548.html> (20.02.2011).
- Lubińska T. (red.), *Budżet zadaniowy w Polsce*, Difin, Warszawa 2007.
- Markiewicz M., Siwińska J., *Wydatki sztywne budżetu państwa*, Studia i Analizy, Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, lipiec 2003.
- Niedzielski B., „*Reumatyzm*” trawi polski budżet, www.bankier.pl (10.01.2011).
- Owsiak S., *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Rzońca A., Wojciechowski W., Kalina L., *Dokąd zmierzają finanse publiczne w Polsce*, Warszawa 2010, www.dlugpubliczny.org (13.01.2011).
- Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za 2009 r. <http://www.mf.gov.pl>.
- Stability and convergence programmes (or updates): 2009-2010*, European Commission, April 2010, http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/convergence/programmes/2009-10_en.htm.
- Wołowicz K., *Czy da się ograniczyć wydatki sztywne?*, „Rzeczpospolita” 2010, 5 lutego.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 25 listopada 1986 r. *o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych*, DzU 1986 nr 42, poz. 202 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. *o zatrudnieniu i bezrobociu*. DzU 1990 nr 75, poz. 446.
- Ustawa z 20 grudnia 1990 r. *o ubezpieczeniu społecznym rolników*, DzU 1991 nr 7, poz. 668 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. *o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin*, DzU 1994 nr 11, poz. 108 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. *o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin*, DzU 1994 nr 53, poz. 214 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 1 grudnia 1994 r. *o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych*, DzU 1998 nr 102, poz. 651.
- Ustawa z dnia 26 marca 1997 r. *o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym*, DzU 1997 nr 28, poz. 153 z późn. zm.
- Ustawa z 28 sierpnia 1997 r. *zmieniająca ustawę Prawo o ustroju sądów powszechnych*, DzU 1997 nr 124, poz. 782 z późn. zm.
- Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. *o finansowaniu dróg publicznych*, DzU 1997 nr 123, poz. 780.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dla żołnierzy i funkcjonariuszy, którzy wstąpili do służby przed 1 stycznia 1999 r.*, DzU 1998 nr 192, poz. 118 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. *o systemie ubezpieczeń społecznych*, DzU 1998 nr 137, poz. 887 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych*, DzU 2001 nr 98, poz. 1070 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 stycznia 2003 r. *o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia*, DzU 2003 nr 45, poz. 391 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. *o dochodach jednostek samorządu terytorialnego*, DzU 2003 nr 203, poz. 1966 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych*, DzU 2009 nr 157, poz. 1240 z późn. zm.

THE PROBLEM OF FIRM EXPENSES IN POLISH BUDGET

Summary: The structure of Polish public expenditures determines the high level of firm expenses. Its biggest part is connected with the social transfers and employment costs in public sector. Thus because of firm expenses Polish budget becomes less and less pro-developmental from year to year. This paper presents the necessity to realize reforms in public sector, which could limit the level of firm expenses.